

VRTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

— x —

Uredil in založil

Ivan Tomšić,

učitelj z zlatim križem za zasluge na c. kr. vadnici v Ljubljani.

88182

Sedemnajsti tečaj, 1887.

V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač.

KAZALO.

Pesni.

	Stran		Stran
"Vrtec" berimo	1	Žalosten večer	60
Nočni čuvaj	15	Kaj si kdo želi	62
Bolna sestrice	17	Vodena kaplja (basen)	64
Mojemu detetu	23	Skrinja miru in sprave	73
Na hribu sv. Urbana	25	Pripovedka o jablani	80
Po zimi	29	Mej otroki na kmetih III.	81
Popotnik	41	Plemenita žrtva	82
Dete	55	Železna in zlata veriga	89
Zima in vzpomlad	57	Markovčev Jožek	97
Vzpomladančice	59	Pripovedka o kozi	99
Nesrečni ščinkovec	71	Ne muči živali	102
Cveticam	73	Lepa beseda najde lepo mesto	103
Sirota	89	Vzpomladansk večer v gozdu	105
Majnikova	95	Moj prijatelj Milotin	113
Zjutraj	97	Otroci, ne igrajte se z ognjem	117
Vzpomladanske slike	104	Prepozno	118
Zlata ptičica	111	Zibelka	122
Oltar	113	Njena smrt	123
Poletne slike	120	Milosrčnost	130
Hčerka materi za god	127	Poštenje zmaga	133
Mavrica	129	Načeta jablana	136
Poletni večer	138	Durak in breza	140
Solnčnica in črešnja	145	Prepelica	146
Srce — glava	152	Modrec in seljak	148
Tri hiše	160	Belo in temno jajce	148
Nad zvezdami I.	161	Sanje	150
Nad zvezdami II.	162	Kmečki deček podučil tujca brezverca	154
Veselo dete	175	Kralj in njegovi trije sinovi	156
Kumici za god	175	Konj in osel (basen)	159
Stari mlin	177	Miloš Obilič	163, 181, 203
Dragica in pes	185	Kačji studenec	166
Jesenske slike	188	Mladi lovci	168
Dar	191	Prvi grozd	169
Svetemu očetu Papežu Leonu XIII.	193	Poslušna deklica	170
Na sv. večer	200	Mali florentinski pisar	177
Božična	200	Mož - beseda	188
Božično drevesce	202	Sirota	206
Tožba	210	Božične slike	210

Povesti, pripovedke, prilike in basni.

Morilec angleških kraljevičev	2
Materino srce	6
Jezus in sv. Peter	7
Po zimi	13
Kralj Matjaž VI, VII, VIII, IX	16, 69, 215
Navzočnost duhá	16
V megli	17
Dober prijatelj o pravem času	26
Prstan sv. Marka	30
Hladnokrvnost	38
Milica na izprehodu	41
Laž v obleki resnice	45
Osel in lisica (basen)	48
Domisljavnost	50
Legenda o sv. križi	51
Pot v nebesa	57
Trije trgovci	59

Zemljepisni, zgodovinski, živatopisni in drugi poučni sestavki.

Vlahi v Dalmaciji	8
Pisma mlademu prijatelju	10, 36, 52, 67, 83, 109, 125, 142
Sveče voščence	34
Otroci, spominajte se Boga in molite	44
radi	49
Čikoš	65
Fran Erjavec	93
Francé Brenčič	108
Češko	139
Narodna noša v Čehih	149
Nadvojvoda Janez	153
Erdeljci	172
Svinčnik	186
Mali grad	199
Rimski pastirji	212
Božič v Rimu	

Prirodopisno-natoroznansko polje.

	Stran
Lov na ribáke ali kite	14
Lov in živalsko življenje na severu	21, 32
Mrož	22
O zvitej lisici	86
Krivokljun	88
Los	158
Podlasica	174
Divja mačka	190
Orjaško drevo	201
Mrjasec	216

Gledališke igre.

Miklavžev večer. (Igra v jednem dejanji)	194
--	-----

Zabavne in kratkočasne stvari.

Drobtine	39, 127, 191
Listi	23, 55, 111
Pametnice	127
Kratkočasnice	23, 55
Uganke	24, 55, 71, 95, 127, 175, 191, 215
Demanti	23, 56, 127, 160
Smaragd	23
Obelisk	71
Briljant	192
Aritmogrif	56
Skakalnica	111
Računske naloge	23
Številčne uganke	128
Uganke v zlogih	175
Zabavne naloge	56, 160, 175, 192
Vprašanja	95, 128
Za kratek čas	96

Nove knjige in listi.

Spisi Kristofa Šmida. VII. zvezek	40
Priče božjega bitja	40, 72, 95
Zgodovina fará ljubljanske škofije	56
Popotnikov koledar za slovenske učitelje 1887	56
Jugoslovani v zlati Pragi in slaynem Velegradu	56
Koroške bukvice	72
Angelček, otrokom učitelj in prijatelj	95, 143
Zabavišče slovenskim otrokom	95
Poputnina mladu i neizkusnu kroz društvo i život	96
Univerzalna Biblioteka	96
Zvončki. Zbirka pesnij za slovensko mladino	112
Šolske Drobtince v 25letni spomin smrti A. M. Slomšek-a	128
Oče naš	128
Hrvatska omladina	128
Pripovedka o vetru	143
Pripovedke za mladino	143

	Stran
Knjižnica za mladino	143
Narodne pripovedke za mladino	144
S prestola na morišče	144
Naselnikova hči, cvetlica pustinje	144
Učenke v petih delih sveta	144
Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj	160
Srečolovec	160
Ave Marija	160
Vestnik šolske družbe sv. Cirila in Metoda	176
Pregovori, prilike in reki	176
Djetinji vrtić	176
Kratka zgodovina pedagogije	192
Hrvatski pedagog.-književni sbor v Zagrebu	215

Spomeniki umrlim.

Fran Erjavec, c. kr. profesor v Gorici	39
Ivan Stupar, župnik v Št. Gothardu	127
Vinko Sevsak, farni oskrbnik v Dvoru na Koroškem	127
Fran Levstik, c. kr. skriptor v licejski knjižnici	209

Podobe.

Božično drevesce	6
Vlahi v Dalmaciji	9
Po zimi	13
Nočni čuvaj	15
Živali na severu	21
Dober prijatelj o pravem času	27
Lov na tulnje	32
Severni jelen in los	33
Otroci molijo	44
Čikoš	49
Zalosten večer	60
Fran Erjavec	65
Otroci na kmetih	81
Lisica	87
Vzpomladansk večer v gozdu	105
Češko	108
Otrok se igra z ognjem	117
Plavice	121
Onemogla beračica	123
Poštenje zmaga	133
Narodna noša v Čehih	139
Nadvojvoda Janez	149
Erdeljci	153
Mladi lovci	168
Prvi grozd	169
Podlasica	174
Dragica in pes	185
Divja mačka	190
Rimski pastir	199
Orjaško drevo	201
Božično drevesce	202
Mrjasec	216

Zahvala	24
-------------------	----

VRTEC.

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januvarija 1887.

Leto XVII.

„Vrtec“ berimo!

V naš preljubi vrt zeleni,
Z živim plotom ograjeni,
Hódimo otroci radi,
Kar od nekdaj je v navadi.
Svoje vsak imamo delo,
V prsih srce vsak veselo.
Nihče delati ne zabi,
Jurče žanje, Marko grabi;
Minka naša ljubeznjiva
Nežnim rožicam priliva.
Jerica pa nogovice,
Plete záse, za sestřice.
Málíka najraje mala
S púnico bi se igrala.
Vsak veselje ima svoje,
Jeden skače, drugi poje.
A kedó je najmodreji?
To veljá pač o Andreji. —
Sredi vrta gre stezřica,
Konec steze je klopica,
Oj klopica v lipe senci,
Ki častimo jo Slovenci.

Na klopico on se vsede,
Modre govori besede:
„Dosti ste se vže trudili;
Po končanem opravili,
Počívati nam sladkó bo.
Preganjajmo pa lenóbo!
Ko smo delo dovršili,
Zdaj berimo „Vrtec“ mili.
Čujte pesenco prijetno,
Blagoglasno in umétno.
Zgodbe, právljice beríte
Resne, smešne, čudovíte.
Ukovitih spisov tudi
Prisvojiti vsak se trudi.
To zastávico ugáni,
Kdor jo znaš, na zadnjem strani.
A najbolj, saj vem, vas mika
Marsiktera v „Vrteci“ slika.
Kar nas je, veliki, máli,
„Vrtec“ bomo prebiráli.
„Vrtec“ dá nam dušne pašé,
„Vrtec“ je zavéjje naše.

Fr. Krek.

Morilec angleških kraljevičev.

(Zgodovinska povest iz 15. stoletja.)

orna noč je razprostrla temna krila čez svetovno mesto London. Iz reke Themse so se vzdigali hlapovi in naredili debelo gosto meglo, da niti jedne zvezdice ni bilo videti na nočnem nebu; polna luna je razsvitljevala z medlim svitom temno-sivo zidovje zgodovinsko-znamenitega stolpa Towera (čitaj Taur-a), v katerem je bilo nocoj — bilo je decembra meseca 1485. leta — slišati nenavadno živahno gibanje. Vse je bilo v poslovanji, vse v zvédavej radovednosti. Vojaki, čuvaji, so oblekli praznična oblačila ter stali nepremično vsak na svojem mestu. Pričakovali so kralja Henrika VII.

„Čudno!“ zašepetá sivobradat vojak svojemu tovarišu, „da hoče Njega Veličastvo ravno v tej noči in tako nenážno tú sem priti v Towerski grad.“ „Istinito,“ odgovori drugi, „nekaj posebnega mora biti, ker tudi dosedanji poveljnik Robert Brakembury ne bode kralja vzprejel, marveč govori se, da ga bode spremljal nov poveljnik vsled posebnega povelja Njega Veličastva!“ „Zóna me izpreletava,“ reče prvi. „O da bi bili še dnevi Rikarda III.! Rajše bi stal v boji, nego li tú v vednem strahu, da mi nogi oblije kraljeva kri!“

„Ali poznate novega poveljnika?“ vpraša tretji.

„Nè,“ odgovori sivobradati vojak, „ali čudno bi se mi zdelo, da bi ga ne spoznal, ker je bajè še iz naših časov.“

Živahno gibanje pred uhom Towerskega gradu ustavilo je njih pogovor. Hkrati se začuje šepetanje: kralj gre, kralj!

Goreče plamenice so razsvitljevale temne dvorane, ki so bile néme priče zgodovinskih grozodejstev — in kralj Henrik VII. vstopi brez vsega spremstva. Samó dva komornika sta ga spremljevala. Pred njimi je stopal novi poveljnik, mož srebrobélih lás. Obraz mu je bil blede, pogled nemiren, hoja njegova trudna, negotova, omahljiva. Iz bledega obličja mu je odséval izraz globoke, sreé razjedajoče tuge.

Videti je bilo, da tudi v kraljevem sreci se vzbuja nemirnejši čút, čim bolj se bližajo „krvavemu stolpu“. Za trenotek postoji kralj, potem hlastno ukaže, da ga spremijo v gorenje prostore. Poveljnikova hoja je postajala vedno slabejša, negotovejša, vedno bolj opotekajoča, čim bliže so prihajali vélikej dvorani v tem nadstropji. Z opotekajočo se nogo zadene na kameneno pločo v preddvorani — v tem trenutku zadoni ura nad njimi ter hreščaje odbije deset. — Bléd, kakor zid, obstoji poveljnik, njegovo oko gleda zmédjeno okolo sebe, nogi mu začneta omahovati.

„Kaj vam je?“ vpraša kralj.

„Vaše Veličastvo! — Oprostite, jaz —“

„Hitro, hitro! Odprite!“

Poveljnik sluša. S tresočo roko poseže po ključ, vtakne ga v kljčnico — a začne se tresti po vsem telesu, kakor mlado listje v vzpomládnej nevihti.

Kralj pristopi, obrne ključ, ter ukaže, da se luči nesó v dvorano a komornika naj čakata tú, ker želí s poveljnikom samim stopiti v dvorano. —

„Nù, Piérre, ali poznate poveljnika?“ nagovori jeden čuvajev sivobračca, ki je globoko zámisljen stal pred uhom in zrl tjá v „krvavi stolp“ še dolgo po tem, ko mu je kralj izginil izpred oči.

„Dobro ga poznam,“ odgovori ta z globokim vzdihom. „Isti je, ki je bil vže jedenkrat tú in takrat tudi samó za jedno noč. Stari naš gospod Brakembury bil je tisto noč drugim pozván — a v jutro je bil vojvoda Gloucesterski — angleški kralj —“

Komornika v preddvorani pa si kraljevega vedenja nista mogla raztolmačiti. Pomén tega nočnega pohoda jima je bil nerazumljiv. Bivanje kraljevo v dvorani tako grozovito žalostnega spomina, in še to v onem oddelku dvorane, ki so ga od časa, ko sta bila tú umorjena mlada kraljeviča, nazivali le „krvavi stolp“, potem obledenje in omahovanje poveljnikovo delalo jima je brezkraino strimenje.

Po dvorani sta slišala kralja trdo stopati in glasno, rekel bi, jezno govoriti.

„Stopíte dalje, gospod James Tyrrhel!“ veli kralj. „Stopíte tú-sem, odgrnil vam bodem zagrinjala te postelje, morda se vam povrne pogum!“

„Milost, milost, moj kralj!“ zakliče poveljnik, pade na kolena in povzdigne roci proti kralju: „Noč in dan me spremljajo krvave sence umorjenih; nemirujoča bridkost mi razjeda prsi, obup mi stiska srcé. Želel sem si, da bi ne bil rojen!“

Starček ne more dalje govoriti. Njegovo oko, vajeno gledati tisoč in tisoč sulic proti sebi obrnjenih — ne more prenašati pogleda v posteljo, nad katero se blesti grb angleških kraljev.

„Pri Bogu vsemogočnem, pri spominu na Vašega očeta, za katerega sem v krvavej bitki stavil kri in življenje svoje, prosim Vas, zabodite mi meč v prsi — a imejte usmiljenje z mojo mučeno dušo!“ zakliče Tyrrhel in objame kraljevi nogi.

Temno gleda kralj pred-se; v njegovem duhu vstajajo boleča čustva. „Tyrrhel,“ nagovori ga, „vi veste, da mi je grózno zločinstvo znano, veste, da krvoločnike poznam. Na Rikardu III. sem dovolj osvetil umor kraljevih žrtev — a po njegovih hlapcih me ne žeja. Vsi se pokoravajo na Francoskem in jaz jim nečem prikrajšati muk — sè sekiro!“ — „Veličastvo, poznate toraj hudodelnike, kaj zahtevate še od mene? Uničíte me! Dosti sem živel. Za tri kralje sem se bojeval; meč v mojej roci mi je bil lehka igrača — ali danes nisem mogel obrniti ključa v vratih; vsakej nevarnosti sem gledal v čelo — a tega pogleda tukaj ne prebijem! O ne zahtevajte nikakega pojasnila iz mojih ust — tukaj pred . . .“ „A jaz zahtevam ravno to,“ reče kralj odločno — „in tukaj pred to posteljo! In to, kar zahtevam, nečem slišati iz ust morilca Tyrrhela — nego od častivrednega vojaka Tyrrhela, ki se je bojeval za tri kralje — z morilcem ne govorim! Povejte mi najmanjše okolnosti grozovitega umora; pokažite mi kraj, kamor sta se zagrebli kraljevi žrtvi!“

„Grozovito muko ste mi izbrali, Veličastvo! Ali moja duša bode skoraj stala pred sodnjim stolom — o da bi mi bil milostiv večni sodnik!“

Od zgodnje mladosti sem bil namenjen vojaškemu stanu in v tem namenu tudi vzrejen. V obhoji s surovimi továriši je kmalu zaspalo vsako čustvo plemenitega srcá v meni — le jedno ne: ljubezen do jedinega otroka — moje hčerke! Spomin na njo, ki sem jo dal starej soródnici v oskrbovanje in izrejo, otajal je včasih ledene okove mojega srcá. Ali v pijači sem vse pozabil, pozabil tudi njo — in v igri izgubil novce — ogromne vsote — katere bi bila

ona tako zelo potrebovala. Glas o njenem velikem siromaštvu mi pride na uho ravno v ónem trenutku, ko sem izgubil zadnje novce. V sree se mi je smilil otrok — a pomagati nisem mogel. Obúp se me je polastil. — Ravno v tem času me pokliče vojvoda Gloucesterski. „Tyrrhel,“ reče mi, „žalostna osoda vaše hčerke mi je znana, tù imate pismo, ki vaše hčerki zagotavlja 500 funtov šterlingov na leto!“ Iznenadjen sem vzprejel to veselo poročilo; bésed mi je nedostajalo v dostojno zahvalo, moja hči je bila rešena béde; hotel sem oditi — naznanit preveselo novico. „A še nekaj!“ ustavi me vojvoda . . . Zahtevam pa tudi jaz od vas malo uslugo — prav za prav v korist in blagor države!“

„K temu sem bil vedno pripravljen, Visokost!“ rečem jaz.

„A včasih so težki slučaji!“

„Pripravljen sem žrtovati kri in življenje!“

„Potrebna grozodejstva, dragi moj Tyrrhel!“

„Grozodejstva?“ jaz sem se ustrašil.

„In to v prid države! Mir v Angliji s tem ustahovimo — ali hočete biti poveljnik v Toweru?“

Umel sem, kaj je vojvoda zahteval od mene, srce se mi je krčilo — a bil sem truden življenja. Moj sin je padel v boji, z menoj izumrje rod — kakó? — bilo mi je jednako, kajti osoda moje hčerke mi je stopila pred oči — in: „Ukážite, Visokost!“ dejal sem, „jaz bodem slušal!“

„Še to noč — brez hrupa — brez sledú!“ reče mi vojvoda in oči mu zaplapolé v strastnem ognju. Vstal je. Mimogredé ukazal je poveljniku svoje straže: „Vi peljite James Tyrrhela v Towerski grad in pokličite Roberta Brakembury-ta k meni!“

Jaz sem otišel; napravil sem se v Towerski grad. Moral sem se seznaniti z ondotnimi prostori. Oprostite me, Veličastvo, popisati vam svoja čustva na tej poti. Slepó sem se udal vsakej nevarnosti, na smrt nisem nikdar mislil. Burne nevihte vihnega življenja so mi okamenele srce — a morilec kraljevičev — Veličastvo, morilec kraljevičev nisem mislil biti nikdar! — Jeden korak je bil storjen — ali naj odstopim? Ali naj svojo hčerko prepustim zopet bédi in siromaštvu? Nè, tega nisem mogel; bolje sem jo ljubil nego li svojo vést. In — saj je v korist državi! dejál je vojvoda in kot vojak vaje sem bil povelja zvrševati, ne da bi vprašal: zakaj?

Uglušil sem vest, kolikor sem mogel, ter se dal napovedati pri kraljevičih. Ob mojem prihodu mi hiti mladi kralj naproti ter mi podá nežno roko, katero sem poljubil — takisto stori tudi njegov brat, in meni je bilo mehko pri srei, da bi se bil zjokal. Kraljeviča me posadita v njiju sredo — in dolgo smo se zabavali.

„Prava kraljeva kri!“ mrmrá Henrik VII.

„O čem sta govorila?“ vpraša kralja potem glasno.

„Ljubkovala sta nežnega psička, ki sta ga sama vzredila; — imenovala sta ga jedinega prijatelja; tožila sta o krutosti vojvode Gloucesterskega. „Njega Visokost“, oproščeval sem ga jaz, „takó je preobložen z delom da . . .“

„Da mu ni mar, ako se njegov kralj dolgočasi!“ odgovori Edvard s kraljevo visokostjo — potem pa mirno vpraša: „Ali bova še dolgo tù v Towerskem gradu?“

„Nè, gospod!“ odgovoril sem odločno.

„Ali gotovo veste to, gospod poveljnik?“

„Gotova povelja imam.“

„Kdaj toraj se popeljeva v London?“ vpraša me mladi kralj s pogledom, v katerem sta se izražala veselje in strah pred negotovostjo.

„Ne vem“, odgovorim hlastno ter se urno poslovim, nisem se mogel več premagovati — a mehek nisem smel biti!

„Brezsrčni človek! Krvolok!“ zavpije kralj Henrik VII. ter stopi pred Tyrrhela — a kmalu se pomiri, sede in posluša dalje.

Poveljnik Tyrrhel pa si v tem obriše debelo solzo, ki se mu je utrnila doli na blede lice.

„Hitel sem proč a po mojih licih so tekle vroče solzé, kajti kraljeviča sta se me pri mojem odhodu oklenila z rokama ter iskreno prosila, naj po večerji zopet pridem k njima, da ju strije vojvoda ne obišče. Tudi pes je veselo lajal, ter mi se dobrikal z repom, kakor bi se hotel zahvaliti, da sem bil z otrokoma prijazen. O pes je bil boljši, nego li jaz! Njegova ljubezen in zvestoba sta bili odkrito-srčni, a jaz sem bil hinavec. Omahaoval sem, hotel sem odstopiti od groznega čina — ali v ónem trenutji stopijo pred-me pomagači, poslani od vojvode — in zdaj ni bilo več mogoče.“

V pravem pomenu besede sem vlival vino v sé, da bi udušil glas vesti.

Zopet sem se podal h kraljevičema. Igrala sta šah. Prijazno sta me vzprejela ter me zopet posadila v svojo sredo.

„Gospod poveljnik,“ nagovoril me je kraljevič, „dovolite, da igrava do konca, igra je prezanimiva.“

Zanimiva je bila igra posebno za mene, starega igralca.

„Za kaj pa igrata?“

„Ako jaz dobim“, odgovori Rikard, „ostaneva še v Towerskem gradu?“

„Ako pa brat izgubi“, oglasi se kraljevič Edvard, „potem imava jutri slovesen odhod v London!“

Meni se je streslo srcé v prsih a kraljeviča sta igrala s tako pozornostjo, kakor bi se igralo za kako kraljestvo. Jaz sem pazil na vsako potezo kakor tiger, kadar preži na svoj plén.

„Pazi Edvard!“ kliče Rikard, „šah kraljici!“

Mladi kralj méri kamenje pred seboj s pogledom, s kakeršnim le bojni poveljnik méri svoje vojake. „Jedna poteza! Druga! Šah kralju! Brani svojo kraljico, Rikard!“

„Jaz še nisem izgubil“, odgovori Rikard. „Le poglej svoje čete in moje — ljubi Edvard, poglej to potezo — in to — in še to — premakni se, ako moreš — mat! Ljubi Edvard, ne bođeva se peljala v London, midva ostaneva še v Toweru!“

Mladi kralj je bil žalosten, sklonil se je k psičku in ga božal — a ta mu je lizal nežni ročici. Za nekaj časa reče: „Zdaj ne bođeva več igrala Rikard — moliva in idiva spat.“

Kraljeviča sta pokleknila in Edvard je bral iz knjige več molitvic, potem sta me objela ter legla v posteljo. Jaz sem zagrnil zagrinjala in sem — otišel. Šel sem k svojim hlapcem in zopet sem pil — a opijaniti se nisem mogel. Omoten po silnej razburjenosti sem se bližal tretjič k sobi kraljevičev in hlapci so mi sledili, — pes mi priskače naproti — a iz moje roke vzprejme plačilo za ljubezen — smrt.

Zavíre zdaj ni bilo nobene. Kraljeviča sta mirno spala in hlapci so plavnili v njiju sobo. Nisem jim mogel slediti. Slišal sem završeti zagrinjalo pri postelji in — onemogel sem se zgrudil ob steno.

Ropót vrnivših se hlapcev me je vzbudil — v njih rokah sem ugledal krvave meče.

„Ali ste zadovoljni?“ vpije surovi Slafar, „niti najmanjšega glasú ni bilo slišati!“

„Vojvoda bode sit“, vpije Dingthon, „delo smo dobro zvršili!“

„Pa še ne popolnem“, ugovarja Forest ter se obrne k meni z besedami:

„Ali ostaneta v postelji?“

„Odgovoriti nisem mogel, jezik mi je bil trd, ko sem slišal, da je moritev končana. Molčeč sem pokazal na kraj v preddvorani, razumeli so me, ker niso, kakor jaz, prvič storili takega hudodelstva.“

Vzdignili so kamenéno pločo, izkopali v debelo zidovje globoko jamo — in jaz sam sem položil va-njo kraljevi trupli. Oblival sem je z vročimi solzami — da bi bil tudi jaz mogel z njima v grob — bila je moja jedina želja.

Zatoraj sem tako omahnil in obledel, ko sem zadel ob kamenéno pločo ter me je deseta ura spomnila grozovitega dejanja!

O Bog moj, zakaj ne gine z leti mojega življenja tudi spomin, da bi pozabil strahove, ki me od óne grozne noči obdajajo povsod, koder hodim!“

Dolgo vže so se blestele svitle solze v Henrikovih očéh — ko pa Tyrrhel konča grozovito povest, ne more se kralj premagovati, ploha solz se mu vlije po licih in razjokal se je na glas.

Potem se obrne k Tyrrhelu, rekoč: „Vaše krivde nečem maščevati s krvavo sodbo. Vsemogočni Bog vam je osível lasé, nagubil vam je vaše nek-daj ponosno čelo, v srcé vam je zasadil kljujočega črva, hojo vam je storil negotovo, omahljivo — On vam bodi plačnik!“

Tyrrhel je hotel poljubiti kralju roko — ali kralj naglo odstopi. Nesrečni starček, katerega zgodovina imenuje kraljevega morilca — ostavil je ihteč véliko dvorano in „krvavi stolp“ — in odslej ga ni bilo videti nikdar več.

Prevéla J. M.

Materino srcé.

Bil je Božič. Lep, vesel čas, ob katerem bije milijon in milijon src veselja in blaženosti. Veličastno tiho se je vlegel mrak iz čarobne, brezkončne nebesne sinjave doli na snežno-belo zemljo. In ko so lepo ubrani zvonovi zadonéli iz blizu in daleč v veličastnem soglasji oznanujoč vesoljnemu svetu staro, sladko skrivnost nebeske ljubezni; ko so se jela razsvitljevati okna po hišah in se razlegati nepopisno veselje presrečnih otrok okolo lepo nakitenih jelčic, sedela je v nizkej, ubožnej sobi pri slabo brlečej luči mlada žena v temnej obleki; bila je vdova. Roki je imela sklenjeni ter némo in nepremično zrla v brlečo luč. Tuga in žalost se jej je videla na obledelem lici. Iz daljave so doneli zvonovi také lepo in

veličastno, takó veselo tjà do borne izbe zapuščene vdove, — v srečnih hišah pa so odmévali veseli glasovi presrečnih otrok. Še celó starčki so se veselili spomina nekdanjih srečnih mladostnih let — samó v vdovinem srei ga ni bilo žarka nobenemu veselju, v njenem srei je bilo vse tiho in prazno! —

Dà, tudi njeno sreé je bilo nekda j veselo. Imela je ljubega, plavolasega sinka — bil je njena nada, njen ponós in veselje. Ali tega so jej pred dvema meseceema položili v zemljo pod zeleno rušo, poleg njegovega, oj prerano umrlega ljubega očeta.

Nikogar nima zdaj, ki bi se z njo veselil božičnega drevesca. In ta prelepi praznik za vsako materino sree — tudi za njo nekda j poln radosti in veselja — obnovil je v njenem srei znova komaj zaceljene, krvaveče rane.

Bridkosti jej poka sreé. Zdajci vstane, vzame z mize majheno pa lepo nakiteno božično drevesce, zagrne se v veliko sivo ruto, ter se tiho odpravi iz hiše. Po temnih stopnicah pride v razsvitljene ulice, in — ali je res? ko takó urnimi koraki dalje stopa, izvedri se jej lice, sladek nasméh jej poi grá okolo tenkih ustnic. Kam-li gre takó urno? Naravnost na pokopališče. Tù je grob umrlega sopru ga — tù njenega plavolasega ljubljenca. — Drevesce postavi na tlà, s trudom odkoplje sneg raz grobova in v sredo mej njiju postavi tenko jelčico, ter prižge bele sveéice. Kakor v srénej molitvi, sklenila je roci, a v njenem jasnem, k nebu obrnjenem pogledu, odsevala je udanost v voljo božjo — in živo upanje na svidenje v nebeškem veselji. — Milijone in milijone zvezdic je blestélo na temno-sinjem, nočnem nebu in bilo priča o tem, kar je napolnjevalo nje dušo in sree. V živej domišljiji je videla svojega sinčka, ki je sladko se smijoč stezal ročici po njej in klical: Ne jokaj, ljuba mamica moja, kmalu, kmalu prideva po-té jaz in ljubi moj atej!

Jutranja zôra jo je vzbudila iz srečnih sanj. Hitela je domóv z utolaže-nim srcem in umirjeno dušo. Saj so to noé angeli božji oznanjevali vesoljnemu svetu: „Mir in slava vsem, ki so svete volje!“ Tudi na njo — zapuščeno vdovo — padel je žarek neskončne milosti božje. Izpolnila se jej je vroča želja — v malo tednih je bila združena na večno sè svojimi ljubimi.

Janja.

Jezus in sv. Peter.

(Narodna pripovedka.)

Jezus in sveti Peter, hodeč po svetu, prideta do ubožne hiše. Stara ženica je sedela na pragu. Jezus jo vpraša: „Kje je vaše kosilo, žena?“ — „V božjih rokah,“ odgovori ona.

Kmalu potem prideta nebeška potnika do travnika, na katerem je kosec kosil travo. Jezus ga vpraša: „Kje je tvoje kosilo?“ — „„Kaj vaju to briga! Nikar ne mislita, da bi ga vidva kaj dobila,““ odgovori ošabni kosec.

Ko hočeta Jezus in Peter dalje iti, ugledata pod košatim grmom koščevo kosilo. Jezus reče Petru: „Vzemi je in nesi ónej ženi, ki je nama rekla, da je njeno kosilo v božjih rokah.“

Vlahi v Dalmaciji.

Dalmacija leži mej vsemi avstrijskimi deželami najdalje proti jugu. Razprostrta se na vzhodnem obrežji jadranskega morja takó, da se proti jugu vedno bolj zožuje. Po vsej zahodnej strani obliva Dalmacija jadransko morje. Podnebje v Dalmaciji je toplo, najtoplejše v vsem našem cesarstvu. Poletje se navadno pričinja vže meseca maja in traja do srede meseca avgusta. Malokdaj porosi v tem času kak dežek suho dalmatinsko zemljo. V najlepšej modrini se razgrinja nebó, a tudi noči so ravno tako čiste in jasne; suho zemljo okrepčava obila rōsa, ki pa takój zgine, kadar se solnce prikaže. Vročina, katera tudi po noči le malo odjenja, najhujša je meseca julija. Jesen je v Dalmaciji najlepša letna dōba. Zima ni nikoli prehuda. Po več let mine, da ob morji ne vidiš snežene odeje. Prebivalci v kraljevini Dalmatinskej so po rodu in jeziku malo ne vsi Srbo-Hrvatje, samó po nekaterih primorskih mestih so raztreseni Italijani. Nahaja se pa v Dalmaciji še neko posebno ljudsko plemo, ki čuje na imé: Vlahi (Morlaki). Takó se namreč zovó vsi oni Srbi in Bolgari, ki so si pred krvoločnim Turkom poiskali v Dalmaciji svojega zavetišča. Ko je v začetku 14. stoletja po krvavej bitki na Kosovem polji padla Srbska kraljevina, pribežalo je mnogo srbskih kristjanov v puste Črnogorske goré. Nekaj jih je pribežalo v Senj, nekaj v Bag (Carlo-Pago), drugi pa so se podali v Benečansko varstvo.

Vlaške kočé nimajo ne oken ne dimnikov; obdaje jih majheno pusto dvorišče. Ako stopiš v Vlaško kočó, takój vidiš dva oddelka. V jednom teh oddelkov hranijo vinske pridelke, v drugem vse drugo, kar imajo. Tù vidiš ognjišče, borno slamnato ležišče, vso hišno opravo in hrano. Prašiči imajo poseben hlev, a ovce in kuretna teka prosto po vsem dvorišču in okolo hiše. Po zimi čepé Vlahi s svojimi družinami okolo ognjišča, otroke pa še celó v gorak pepel spravljajo spat.

Otroci hodijo okolo hiše bosonogi v dolzih robačah (srajcah), prepasani z rudečim pasom in rudečo kapico na glavi, bodi si ob največej vročini ali najhujšej burji. Odraščeni ne gredó nikoli brez puške iz doma. Kadar so na polji ali pa na paši pri živini, streljajo zajce, lisice, ptiče i. t. d. Starejši nosijo brke in si pletó lasé v kite, ali si pa ovijó rudečo kapo z ogrjačo kakor turban. V pasu nosijo Vlahi nože in samokrese. Preko rudečega oprsnika si ogrinjajo „struko“, kratkemu plašču podobno sukнено odélo z résami (franžami) ob robu. Vlahi nosijo modre hlače in lepo pisane doko-lenke (kamašnje).

Ženske se oblačijo v belo in rudečo obleko. Srajca in jopič sta lepo pisano našita. Zastor ima pisane proge in rése ob dolenjem robu. Žene nosijo na glavi črno, dekleta pa rudečo kapico, ki je z belo ruto obvita. V kapico so drobni zlati novci, v srebrni pas pa agáti našiti. Zeló lepa je dolga zimska obleka Vlaških žená. Ta obleka nima rokavov, narejena je od bele volne in kaj lepo pisano našita.

Dalmatinski Vlahi imajo mnogo časa a malo denarja, čemur se ni čuditi, ker so jako skromni ter ne poznajo nobenih posebnih potrebščin za svoje življenje. To je krivo, da so léni ter za nobeno delo pripravi.

Vlahi v Dalmaciji.

Pisma mlademu prijatelju.

XIII. *)

Dragi!

otrudnikom „Novic“ prištevamo nadalje več pisateljev, ki so se trudili posebno na zgodovinskem in jezikoslovnem polju slovenskem.

Matej Ravnikar (Poženčan) se je porodil 1802. l. v Poženuku na Gorenjskem in umrl kot župnik v Predosljih 1864. l. Bil je jako trudoljubil in obširno izobražen, nabral je mnogo národnega blagá, pesnikoval izvórno, prevajal vzlasti iz nemščine in ruščine ter ponarejal národne pesni. Pisal je i cerkvene stvari (Ignacija Loj. izreki) ter sodeloval pri Slomšekovem „Dejanji svetnikov“ in pri Wolfovem sv. pismu. Posebno je bil vešč v zgodovini in jezikoslovji, o čemer je pisal obširne razprave (iz stare zgodovine slovanske) in njegova ognjena slovanska navdušenost je bila tolika, da je zašel časih celó v svojih preiskavah predaleč v tem obziru. Leta 1835. se je pridružil tudi Gajevim „ilirskim“ pristašem in dopisaval v njihove novine. Pridno je podpiral „Novice“ z raznimi spisi, „Slovensko Bčelo“, „Ljubljanski časnik“, „Zgodnjo Danico“ . . .

Mnogo njegovih (zgodovinskih) spisov je ostalo v rokopisu, izmej katerih se je natisnilo nekaj v letopisu „Matice Slovenske“ (1868. in 1869. l.), prevedeno povest „Utopljenici“ pa je izdala družba sv. Mohorja.

Peter Hicinger (Podlipski, Znojemski) je zagledal luč svetá v Tržiči 1812. l., šolal se je v Novem mestu in Ljubljani, umrl pa kot dekan in šolski nadzornik v Postojini 1867. l. Vže zgodaj se je vnel za slovenščino in 1843. l. (Novice) je začel stalno pisariti. Poskušal se je v najvažnejših strokah in zanimal za vsak nov pojav v slovenskej književnosti. Pisal je v vezanej in nevezanej besedi po „Novicah“, „Zgodnjej Danici“, v Einspielerjev „Prijatel“, v nemška „Poročila zgod. društva“ . . . Zlagal je pesni najraznejše vsebine in mére, vzlasti cerkvene, bodi si izvorne, bodi si prevedene ali popravljene. Največ pa si je pridobil zaslug v starinoslovji in zgodovini, osobito domačej. Preteklost naša je temna in zato je velike vrednosti za nas vsaka najmanjša drobtinica; in ravno Hicinger je spravil marsikaj na dan, kar je velikega pomena za naš narod ter seznanjal nas in Nemce sè slovensko zgodovino. Pisal je tudi o cerkvenej umétlnosti in razne članke na obrambo vere in cerkve. Pisal je rad o slovenskih slavni h svetci h in domoljubih, o narodnem petji in o pesništvu, o domačih mestih, krajih in župah; izdal je več kalendarjev, spisal „zgodbe katoliške cerkve“ in druge zgodovinske in zemljevidske poljudne knjižice. Tudi na jezikoslovno polje je stopil, pišoč o novej in starej slovenščini, o pravopisji, črkopisu itd.

Davorin Trstenjak se je porodil 1817. l. v Kraljeveih pri sv. Jurji poleg Ščavnice. Latinske šole je pohajal v Mariboru, modroslovje v Gradci in Zagrebu, bogoslovje pa je dokončal 1844. l. v Gradci. Pozneje vzprejme službo profesorja na mariborskej gimnaziji za verouk, slovenščino in zgodovino, odtod otide za župnika k sv. Jurju pri Celji, potem v Ponikvo in 1879. l. v Stari trg pri Slov. Gradci, kjer še danes župnikuje in pisateljuje.

*) Prejšnja pisma glej „Vrtec“ 1886. leta.

Vže v ranej mladosti se je unel in unemal druge za materinščino — in to je bilo takrat vse kaj drugega nego li danes — ter se je pečal za mladih let srečno s pesništvom, zloživši več krepkih pesnij. Pridružil se je tudi „Ilircem“ ter jih je zapel nekaj po „ilirski“. Po „Novicah“ in drugod je spisal tudi več poetično pisanih povesti, v svojih šaljivih spisih, dopisih in podlistkih pa se je pokazal pod raznimi tvrdkami spretnega humorista (šaljivca) in satirika (zbadljivca). A največje zasluge si je pridobil na zgodovinskem polji. Z nenavadno temeljitostjo in korenitim raziskavanjem, z veliko bistroumnostjo in občudovanja vredno učenostjo, z obširno izobraženostjo in prepričevalno močjo je spisal brez števila sestavkov o najstarejši dōbi naših krajev, dokazujoč, da so stanovali po naših slovenskih krajih (Panoniji in Noriku) Slovani vže pred Kristovim časom in da so bili starodavni adrijanski Veneti Slovani. Strokovnjak je Trstenjak tudi na bajeslovnem polji, spisavši korenita raziskavanja o staroslovanskem bajeslovju. Dopisaval in pisal je malo ne v vseh pglavitnejših slovenskih časopisih in tudi v mnogih nemških listih. Ves čas je bil priden duševen podpiratelj „Novic“, „Slov. Bčele“, „Slovenije“, Celovškega „Slovenca“, „Slov. Glasnika“, „Slov. Gospodarja“, „Slov. Naroda“, „Letopisov Maticе Slovenske“ itd. — Osnoval in urejeval je nekaj časa zabavno-poučno „Zoro“ in znanstveni „Vestnik“, sodeloval pri „Kresu“ in izdal več knjižic: „Triglav“, bajeslovno raziskavanje (1870), „slovanščina v romanščini“ (1878) in 1884. l. zgodovinsko-rodoslovno razpravo „Weriand de Graz“, kjer pojasnuje temno dōbo iz slovenske zgodovine iz 12. stoletja. — Trstenjak dela neumorno in vsestransko z železno pridnostjo in ogromno znanostjo vže 50 let na slovenskem literarnem polji, dopisuje raznim učenim društvom, ustanovil je vže 1872. l. „pisateljsko podporno društvo“, ki se je pred nedavnim časom zopet oživel, ter zasluži po vsej pravici imé „staroste slovenskih pisateljev“.

Oroslav Caf se je porodil 1814. l. na Ročici pri sv. Trojici. Latinske šole je dovršil v Mariboru, modroslovje in bogoslovje v Gradci. Potem je kaplanoval dalje časa v Framu, kjer je storil mnogo za povzdigo narodovo ter se pečal posebno mnogo in vsestransko z jezikoslovjem. Od tod je šel za profesorja in podvodjo v mariborsko bogoslovje in naposled je bil nadarbenik na Ptuji, kjer je izdihnil svojo dušo 1874. l. Ponudili so mu tudi dvakrat vseučiliščno stolico za jezikoslovje slovansko v Pragi in v Peterburgu, a odbil jo je obakrat. — Prevel je na slovenščino „Robinzona“ in še dve drugi knjigi, ki se pa narodu niso omilile zaradi preučenega jezika. Dopisaval je v „Novice“ in drugam ter priobčil nekaj zanimivih in korenitih razprav (Jugosl. Zora, Vestnik). A največji trud njegov je ostal v rokopisu. Imel je največje veselje do jezikoslovja in v njem je tičal od jutra do večera. S čebelično pridnostjo je nabiral jezikoslovnega gradiva po vseh slovenskih krajih in po svoji obširnej vednosti v najrazličnejših jezikih in narečjih, osobito slovanskih, nakopičil je neizmerno veliko zalogo jezikoslovnega blagá. In na podlagi tega blagá je mislil dati v dēzel velik „slovensko-nemški slovar in slovnico“. Ali smrt mu je preprečila njegov namén. — Poleg Kopitarja in Miklošiča ima Caf pri nas prvo mesto gledé na osnovno učenost v jezikoslovju, in pričakovani „slovensko-nemški slovar“ bode pač še bolje oslavlil njegovo imé.

Matija Majar (Ziljski) je zagledal luč svetá v Goričah v Ziljskej dolini na Koroškem. Po dovršenih šolah se je posvetil svečeništvu in je bival zadnja

leta na Križnej gori kot župnik v pokoju, od koder je šel pred tremi leti v zlato Prago, kjer še sedaj prebiva. — Vse Majarjevo življenje je neprestan in neupogljiv trud za zблиžanje slovanskih narečij in za vzajemnost slovansko. Za njo je posvetil vse svoje moči, dušne in telesne, za njo je deloval in živel ves čas svojega trudapolnega življenja, za njo je potrosil vse svoje imetje do zadnjega bora, za njo je žrtvoval tudi pogled svoj. Kot sodobnik Vrazov se je vnel za „ilirizem“ in pisal po „ilirski“. Vže zgodaj je dopisaval v „Novice“, „Slovenijo“... ima zasluge za uvedbo „gajice“, nabiral je pridno narodno blagó, izdal cerkvene pesni z napevi, spisal slovnico in spise za Slovence, a 1848. l. v Ljubljani: „Pravilo, kako izobraževati ilirsko narečje“. Tisti čas so se jeli namreč preporejati malo ne vsi slovanski narodi in ni čuda, da so tudi Slovenci razpeli prápor vsestranske zavednosti in izobraževanja. Izpodbujeni vže prej od ilirske ideje (misli) in slavnega vseslavjanskega pesnika Kolarja „Hčeri Slave“ (velik soneten venec v češkem jeziku, popevajoč slovanski prepored, slavo in bodočnost), jeli so čutiti svojo onemoglost in malostevilnost in zdvajati nad boljšo bodočnostjo malostevilnega in malozavednega naroda. Zato so se zbalí tudi za lepi slovenski jezik ter so iskali zavetja pri bratih Hrvatih. Predočevali pa so si najrazličnejša načela o slovanskej vzajemnosti. Jedni so hoteli povzdigniti mrtvo staroslovenščino za višji in vzajemni pismeni jezik slovanski, drugi mogočno ruščino, tretji pa so hoteli imeti slovanske jezike razdeljene na 4 glavna narečja (rusko, polsko, češko in jugoslovansko). Največ se jih je obesilo na zadnjo stranko in res so ustanovili veliki ilirski, pozneje jugoslovanski jezik, za kateri so si izbrali hrvaščino (štokavščino) in v kateri bi pisali Slovenci, Srbi, Hrvati in Bolgari. Naš Majar pa je šel še dalje, in odločivši se izrecno niti za slovenščino (kajkavščino) niti za štokavščino, hotel je zlití in je zlival obé narečji v jedno. Ustvarjal ali vsaj hotel je ustvariti jezik na umétalen način, toda jezikov ne ustvarjajo učenjaki kar čez noč, ampak jezike ustvarjajo narodi samí stoletja in stoletja. Da-si ni imel mnogo pristašev in še ti so odcepali od njega, vendar je gojil Majar še naprej svoje nazore, samó da je je popolnoval in prišel od ilirskega narečja na vseslavjanski jezik, o katerem se je od 1850. do 1853. l. mnogo pisalo po slovanskih časopisih. Izdal je nadalje v vseslavjanskem jeziku knjižico: sv. Ciril in Metod, vzajemno slovnico slavjansko, rusko slovnico za Slovence, do 1873. l. je v vseslavjanskem jeziku začel dajati v déžél v Celovci po desetkrat na leto časopis, pod naslovom: „Slavjan, časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvétljene“, ki je bil pisan v „latinici“ in „cirilici“ in je imel namen, seznanjati čitatelje s slovanskimi jeziki, slovansko zgodovino, slovanskimi razmerami in vseslavjansko mešanico. In da sivi starček še vedno živi v svojih utrjenih nazorih, da mu še vedno bije gorko srce za slovansko vzajemnost tam na severu, kaže nam knjiga „Sv. Ciril in Metod“, ki jo je izdala 1885. l. družba sv. Mohora. Da-si njegovo goreče slovansko srce še ne more uživati vseh uspehov svojega truda, vendar živi v prepričanju, da njegova misel prodré in da se je slovanska ideja vže toliko utrdila sosebeno v nas Slovencih, pač je največja zasluga njegova. Majar je res „mož bodočnosti“.

Srečno novo leto Ti želi od vsega sreča

Tvoj

P. B.

Po zimi.

o zimi zemlja počiva zbirajoč si novih moči za prihodnjo vzpomlád. Zemlja je kakor človek. Tudi človek gre zvečer k počitku in spi vso noč. Zjutraj pa se zbudi s poživljenimi močmi. Drevesa po zimi nimajo svoje lepote, cvetice po zimi ne cvetó, trava po travnikih je zvenela in vse je tiho in zamólklo. Ni ga slišati veselega ptička, ki bi nas razveseljeval s svojimi mičnimi pesencami po zelenih gozdih in tudi veselega pastirja ni videti, da bi gñal čredo na pašo v prosto naravo. Mrzlo je, zeló mrzlo večkrat po zimi, in ljudjé se oblačijo v gorkejšo obleko in kožuhe. Po zimi ne moremo biti pri peči. Pridno kurimo vanjo, da si ogrejemo mrzlo sobo. Mnogi ubožni ljudje nimajo drv ne obleke in morajo zmrzovati! — Otroci pomagajte jim, kolikor morete in znate! —

Voda po zimi zmrzuje in se izpreminja v led; reke, potoki in ribniki so z debelim ledom pokriti; velikega mrazú zmrzujejo tudi sopare v zraku in padajo v podobi snega na zemljo. Sneg pokrije strehe, ceste, travnike, njive in goré z lepo, belo odejo ter nam ob solnčnem svitu blesti v najlepših kristalih v oči.

Ali zima, bodi si še takó huda, ima vender svoje veselje, posebno za vas, ljube otroke. Koliko veselja za vas; kadar leži sneg na debelo po vrtih, poljih in gorah ter daje vsej pri-

rodi neko posebno krasoto. Oj vem, dobro vem, koliko veselja vam delata po zimi sneg in led! Tu vas vidim, kako nesevsak svoje lične saní tjá na bližnji griček, ki je z debelim

snegom pokrit. Komaj ste na vrhu, vže letí drug za drugim veselo ukajoč na svojih sanéh tjá doli na sosedovo njivo, kder se mu večkrat prekopicnejo saní ter daleč proč odleté.

Le pogledjte Škuljevega Matijčka, kako so ga pognale hudomušne saní v zrak in Torkarjevega Nikico, ki leži s trebuhom v snegu moleč vse štiri od sebe! A vse to nič ne dé. Čim bolje vam nagajajo neporedne saní, temveč je veselja in prijetne zabave za vas.

In kdo je zopet ondù na pomrznem ribniku? Cela tolpa vaših tovarišev, ki se dričajo po opolzkem ledu, da se jim kar kadi izpod nog. Nù, nihče vam ne zameri tega vašega veselja, da bi si le čuvali ljubega zdravja, ki je po zimi večkrat v velikej nevarnosti za vas. A še mnogo drugega veselja vam daje zimski čas. Po zimi sv. Miklavž nosí, po zimi so veseli božični prazniki, potlej novo leto, praznik sv. treh kraljev i. t. d. Vse to vam prinaša dokaj radosti in veselja. Ob dolgih zimskih večerih sedite v hiši za pečjó ter se

igrate z orehi in jabolki ali pa čitate koristne knjige ter se takó prav prijetno zabavate.

Vse to je lepo in pravo, otroci ljubi! samó da ne pozabite ónega dobrega očeta, ki je dal vsakej letnej dóbi njeno posebno veselje. In to je Bog v nebesih, ki se z vami raduje, dokler ste še nedolžni, pridni in veseli.

Ivan T.

Lov na ribáke ali kite.

glasilu „Export“ centralnega društva za trgovinsko zemljepisje nahajajo se po največ izvrstno pisani članki o lovu na ribáke ali kite. Iz teh člankov podam tudi vam tukaj nekatere bolj zanimive črtice.

Oglejmo si ribáke od najmanjšega do največjega, rekše: od meter dolgega delpina (*Delphinus Delphis*) pa do ónega morskega gorostasa, ki je po 30 metrov dolg in ima po 60 *cm* debelo mast na sebi, pa bomo našli, da imamo dve vrsti kitov: kite z zobmi in kite brez zób.

Prvi so za trgovino velike vrednosti zaradi zób, ki so pri odraslem kitu po 10 metrov dolgi in do 60 *cm* debeli. Ti ribáki plavajo v družbi po sto in sto vkupe redoma za prvim, kakor za kakim vodnikom. Z odraslimi se spuščati v boj bilo bi zelo opasno (nevarno), ker razdraženi razbijó lahko ladijo s svojim strahovitim orožjem. Pomorščaki vedó za njih prebivališča ter se jih izogibljejo. Bilo je 1865. leta, da je tak gorostasni kit v dveh urah razdjal 9 ladij in ubil 9 ljudi.

Kiti z zobmi se nahajajo v tropičnem (gorkem), brez zób pa v mrzlem morji. Prvi plavajo zelo naglo ter preplavajo po 14—15 milj daljave v jedni uri. Vže v starodavnih časih so pomorščaki pridno lovili kite ter mislili, da jih ni več dobiti. Ali Amerikanci so ustanovili 1872. leta nekako posebno delniško društvo, katero se je takó razvilo, da je vže 1875. l. imelo 735 ladij, s katerimi so nalovili do 7000 kitov na leto.

Od te dóbe se je število kitov zmanjšalo in tudi lov na kite ni več takó velikansk, kakor je bil rečenega leta. Število ladij se je znižalo na 163, ki pa včasih po 2 do 3 leta izostanejo. Nekateri pomorski kapitani, ki se pečajo z lovom na kite, ne vrnejo se po 12 do 15 let domóv. Boj sè starim kitom je zelo opasen ter je treba velike previdnosti in spretnosti pri takem boji, komur je njegovega življenja mar. Pripoveduje se, da so se nekoč dobrih 60 ur borili, predno so zmagali to grozovito morsko žival. A trud se jim je tudi dobro izplačal, ker so dobili do 600 stotov (centov) ribje masti.

Jeden sam kit, ki so ga 1866. l. ubili, dal je 10.000 ton kitovine in jeden sam tak lov vrže do 25.000 goldinarjev dobička.

Dogodilo se je vže, da je ranjen kit 1500 metrov globoko pod vodo zginil ter ga poldrugo uro ni bilo na površje. Naposled so ga vender ulovili. Lov na kite je dal Amerikancem od 1804. do 1877. leta do 800.000.000 goldinarjev dobička.

Pétrovna.

Nočni čuvaj.

do li stopa skozi vas,
Kdo li tróbi tú na glas?
Ej, prijetno ní na vási
Biti še ob takim časi,
Ko okoli vsake hiše,
Kar le more, veter piše,
In vrh tega debel sneg
Vsiplje se na dól in breg! —
Bog te vzprejmi, ti čuvaj,
Dobro ni ti Bog vé kaj:

Ako danes dež te zmoči,
Jutri zopet mraz napóči
In potém tá splošni molk —
Oj, kakó ti čas je dolg!
Toda dobro je, da čuješ,
Da po noči vas varúješ:
Ako prišel kam bi tat,
Hùj, pa primeš ga za vrat;
Če nastal kjé ogenj bi,
Hùj, pa skličeš brž ljudi,
S kratka: Ker si dober stražnik,
Kdo bi tebi bil sovražnik? —

Vselej, kadar skozi vas
Trobiš, kar se dá na glas,
Tisti, ki še ravno čuje,
Tebe, vbožec, pomiluje,
Misli pa: „Lepó je to,
Da skrbi za nas takó!“ —

A. Funtek.

Kralj Matjaž.

VI. *)

red mnogo sto leti bila je štajerska zemlja obrasena z gostimi gozdi, po njih so živele strašne zverine. Tedaj je kraljeval pri nas kralj Matjaž. Bil je jako dober kralj. Kmetom ni bilo treba plačevati davka. Nekdaj zapové kralj Matjaž svojim vojakom, naj posekajo šumo za šumo po vsej štajerskeji zemlji. Sekali so in sekali, dokler pridejo do Svete gore, da bi tudi po njej posekali šumo. Pod goro bil je studenec, okolo njega pa gost les. Tu se ustavijo vojaki, ali nobeden si ni upal posekati tega drevja? — Vojaki mu odgovoré: „Na tej gori so Vile, gorjé mu, kdor vseká tú kako drevo!“

Kralj Matjaž se jim zasméje, vzame vojaku sekiro iz rok in gre k studencu. Pri njem je rasla lepa tenka jelša. Kralj mahne sé sekiro po njej. Sekiro hoče izdreti, da bi vseká v drugo, ali ne more je izdreti. Z gore se pa začuje strašna grmljavica in nekdo je zakričá: „Joj tebi, kralj Matjaž!“ V tem hipu je zagrnila Sveta gora kralja Matjaža in vse njegove vojake. Ubila jih ni, samó votlina se je naredila nad njimi. V tej votlini spé vsi, kralj Matjaž in vojska njegova.

Vsakih sto let prifréi zlata ptica in leta okolo Svete gore. Zdajci se vzdrami kralj Matjaž in posluša. Pa vse je tiho okolo njega; zato zaspí drugič.

Kadar bode največja sila na svetu, ustal bode kralj Matjaž. To bode takrat, kadar bode premagal Turek ves svet. Tedaj bode priletela zlata ptica in zapela takó žalostno, da se bode odprla Sveta gora. Kralj Matjaž se bode zbudil sé svojimi vojaki. Vile bodo Matjažu zopet dobre in mu bodo pomagale.

Blizu te gore bode tak boj mej Turkom in kraljem Matjažem, da se bode tresla vsa zemlja in nebó. Turek bi premagal, ali Vile mu bodo zmešale vso vojsko in metale bodo blisk in grmljavico na njega.

(Priobčl Jos. Treuensfeld v „Kresu.“)

Navzočnost duhá.

ripoveduje se: Ko je kralj Friderik po pridobljeni zmagi ogledoval vrste svojih vojakov, ki so daljnih povelj čakali, izstopil je neki vojak iz vrste, ter se bližal kralju, rekoč: „Veličastvo, dovolite mi jedno besedo!“ To rekši, pomolil je kralju prošnjo za službo častnika. Kralj ga pogleda — in šaljiv kakor je bil, pravi: „Dobro; jedno besedo vže dovolim, če pa bosti dve — ukažem te obesiti.“ — Trenotek samó se pomisli vojak, potem se ojunáči, in pravi: „Podpišite!“ — Kralj iznenaden na tem, obrne se k generalom ter reče: „Ta si bo znal pomagati tudi v trenotku največje nevarnosti!“ Zna se, da je bila tudi njegova prošnja uslišana.

J. M.

*) Glej „Vrtec“ 1884. I. str. 171.

„VRTČEVA“ PRILOGA.

Bolna sестrica.

(Iz nemškega po Th. Körner-ju.)

Čvetero hčera je mati imela,
Treh zdravih je vedno bila vesela,
Četrte vesela bila bi tudi,
A hrōmi in bolni vsi so jej udi.

Ne more na nogi, ne govori,
To srce ljubeče silno skeli.
Ko materi prišel čas je umreti,
Obljubiti hčere morajo tri,
Pri Bōgu, ki gori v nebu živi,
Da hčejo lepō za dete skrbeti.

Le še Očenaš odmoli iskreno
In angeli dušo nesejo njeno.
A hčere lepō sestrico gojē,
Ker to jim veli ljubeče srce.

A reva ne more spregovoriti,
Na nogi ne more nikdar stopiti. —
Sestro najstarejšo nekega dne
K oltarji spremili sestra ste dve.
Ko zadnji odšel po noči je svat,
Sestrico še le gredō obiskat.

Ko stopijo naglo v sobico njeno,
Zagledajo dete vse spremenjeno.
Po konci stoji in kaže z rokō:
„Tū bila je mati, dala mi jēsti,
Vam trem pa pozdrāv, posebno nevēsti,
Potem pa zaprē na veke okō.

Fr. Krelc.

V megli.

elika megla se je vlačila tistega večera po ulicah našega mesta. Gosta je, da bi jo bil lahko prijel, in zavila je vse mesto v svoj debeli plašč. Kamor si pogledal, videl nisi drugega nego z meglo napojeni zrak, in če si slišal, da hodijo ljudje po ulicah, videl jih vender nisi, ako se ni kdo slučajno va-te zaletel. Pohajaš po ulicah, čuješ ropotanje voz in peketanje kopit, slušaš govorico in smeh, ječanje in jok, svetlucajo se luči od daleč kakor veše, ne zreš ni hiše ni človeka — otožna taka hoja.

V zapuščenih ulicah na pragu sive hiše se pokaže človek. Vže po postavi se mu pozna, da je še mlad. Glavo mu pokriva nekaj takega, kar imenujemo klobuk, in spredaj mu visi črez pas obilen zastor, ki je imel svoje mlade dni višnjavo barvo. Telo mu odeva sama srajca, katerej je zob časa oglodal prvotno beloto, in podplatov njegovih se drži nekaj krevsam podobnega. Sploh kaže vnanjest njegova, da ni poseben sovražnik mraza in zime. Levo roko drži v nedrih, v desnej pa ima dvojico novih čevljev. Bistro pogleda po dolgih ulicah gori in doli, potem pa izgine v sivej megli. Nekaj trenutkov padajo še plinovi žarki raz ulično svetilko, potem pa se skrije popolnem v

gostej megli. Počasi stopa in oprezno, kakor bi se mu nikamor ne mudilo. Kmalu nestane ga v teh ulicah in gre skozi druge še ožje ulice, katerih niti motna svetilka ni razsvetljevala. Grôbna tišina se je spajala sè sivo meglo okoli črevljarskega učenca — zvedavi čitatelj ga je vže tako uganil — kakor da bi ne bilo nobenega stanovalca v teh mračnih ulicah.

Nakrat se ustavi deček s črevlji. Levo roko potegne iz nedrij in položi na uhlje. Pazno vleče nekaj časa na ušesa, zdi se mu, kakor bi slišal v obližji človeške glasove. A ker vže ničesar ne čuje, hoče dalje. V istem hipu pa zasliši zopet v bližini neznan človešk glas. Pri miru stoji na mestu, kakor bi okamenel, niti dihati si ne upa. Toliko bolje pa nateza svoj sluh in na licu se mu bere nenavadna zvédavost. Čim bolje posluša, tem bolje se mu večajo male oči in širi podolgasto obličje. Naposled se mu zategnejo usta celó v porugljiv nasméh — — —

V bližini pa sta govorila dva človeka. In deček je vjel te-le popolne besede v meglenih valovih:

— Tedaj točno ob dveh! Potlej pa odrineva.

— Samó to glej, da gotovo prideš! Ne bode slabo novo leto, há, há!

Izgovorivša te besede in poslovivša se, otideta neznana menilca narazen. Jeden je šel isti pot po ulicah naprej kakor Grogce — takó je bilo ime mlademu črevljarčku, — a drugi je imel srečati dečka. Ali ni ga slišal niti videl Grogca, ki je stal ob kraji ulic kakor sreča pri miru, preveč je bil zamišljen v svoje načrte. Nekoliko pa je ovirala gosta megla, katerej je bil danes Grogce posebno hvaležen. Ko otide zamišljeni srečalec, gre deček svoj pot dalje. Pač bi bil rad šel za jednim ali drugim, da bi videl, kam bode izginil, ali upal si ni. Vesel je bil tega, kar je slišal.

Iz povedanih besed, katere je slišal, res ni mogel mnogo ukrepati, pač pa iz neke besede, ki jo je vjel nekoliko kratí mej njiju pogovorom. Da-si je poslušal dljè časa neznanca, čul je vender le posamične razkosane besede, mej katerimi je bila tudi beseda: „Davčar“. In bistroumna glavicu ubozega črevljarčka je prišla do tega, da bi utegnila biti neznana človeka — tatova.

Ko stopa takó premišljeva je po ulicah, jasné se mu bolj in bolj zamotane misli in prišedši do hiše, kamor je bil namenjen, sestavil si je vže popolni načrt o tem svojem raziskavanji. Hitro oddá črevlje, ki je je prinesel nekej družini, in teče domóv, rezoč debele plasti goste megle.

Grogce se je učil črevljarskega v mestu. Doma je bil daleč tam gori v hribih in ker je imel še mnogo bratov in sestrá, poslali so njega po posredovanji nekega dijaka v mesto, učít se črevljarskega. „Vse je dobro, kar se človek naučí!“ dejali so oče Grogcu, ko je odhajal od doma. In deček si ni dal dvakrat reči. Z največjim junaštvom je krenil poznega jesenskega dne z nekim dijakom iz tistega kraja v mesto. Črevljar Žbičar ga je vzel za učenca, da se pri njem izučí črevljarstva.

Vrnivši se domóv, pokliče Grogce nastavnika (mojstra) v postransko sobo, češ, da mu ima nekaj na samem povedati. Gospodar nekako čudno zategne obličje, češ, kaj neki mu ima povedati ta poníglavec. Vender ga radovednost hitro nadvlada, vstane raz črevljarski stol in gre v bližnjo izbo, kjer mu deček vse natanko pové, kar je videl in slišal.

Gospodarju se je v začetku videlo na licu, kakor da bi pritrdjeval Grogčevemu mnenju; v hipu pa se mu napne nagrbnčeno čelo, pogleda osorno, h krati pa se pokaže na blelih njegovih ustnicah lahen nasméh.

— Ej, to ni nič! tebi se je le zdelo, ker si vse preveč črno videl v sivej megli.

Tako reče naposled učencu, vendar pa mu zabiči, da nima o tem ziniti nobenemu niti besedice. In šla sta vsak po svojih opravkih.

Ali nastavniku se kar ni hotelo nocoj sedeti na malem črevljarskem stolu, da-si je bilo še mnogo dela. Kajti nocojšnji večer je svet večer, zadnji dan starega leta, zato je treba tudi malo poprej ponehati z delom. V jedno mór mu je rojilo po glavi Grogčevo pripovedovanje. — Naposled nagloma vstane, obleče zimsko suknjo, naroči vajencu potrebne stvari, in otide.

Grogcu pa so predle v tem razne misli po mladej razburjenej glavi. Vže mu je bilo žal, ka se je izpovedal gospodarju o tistem meglenem dogodku; žal mu je, da ni sam opravil tega, kar je mislil, da bode opravil gospodar. Ko pa gospodar otide, čuti se potolaženega v svojem koprnečem srci. Ni pa imel mirú pred svojimi továriši. Ves čas so ga nadlegovali po odhodu nastavnikovem, da jim pové, kar je pravil gospodarju. Ali Grogce je ostal možbeseda; nobenemu ni črhnul niti besedice o dogodku na ulicah.

Na velikem mestnem trgu je stalo mej drugimi visoko poslopje v trezno-preporodnem zlogu. V pritličji se je raztezala velika prodajalnica z veličastnimi razložbami, katere je razsvitljevala čarobna plinova luč. Prvo in drugo nadstropje je krasila dolga vrsta velikih oken in bogato pročelje, v katerem so bile narisane velike črke: „Davčar in drugovi“.

Pred to hišo se ustavi črevljár Žbičar. Ne stopi precej v prodajalnico; v razložbi gleda dragocene stvari, kakor bi hotel katero kupiti. Ali ni ga volja danes kupovati. V razložbi zré le kar takó, po glavi pa se mu motajo vse druge stvari. Premišlja, mnogo premišlja, če tudi le o jednej stvari. Svoj govor si sestavlja v duhu, kako bode govoril. Govoriti pa mora takó, da mu bodo verojeli in da bode zanj pravo. Slednjič obrne svoj pogled od nakopičenih stvari v razložbi, hiti še nekoliko krati v megli po tlaku gori in doli, potem pa hajdi noter!

Nekako bojazljivo stopi k jednemu prodajalcev, ki ga vže prehití s svojim pozdravom, popraševaje ga, kaj želi, in priporočevaje mu, kaj naj kupi. Ali črevljár vpraša po gospodarji. Prodajalec mu reče, da je gospod v svojim stanovanji v prvem nadstropji, ter ga odvede po stopnicah v gospodove sobe.

Ta ga prijazno vzprejme, in vpraša, česa želi. In črevljár mu začne pripovedovati, kar mu je povedal malo poprej njegov učenec. Samó imena Grogčevega se je izogibal in namesto njegovega je postavil navadno svoje ime. Ko pa konča, vpraša ga gospod Davčar z vsó resnobo, je-li vse resnično, kar mu je pripovedoval? In črevljár potrdi ter pové svoje ime in stanovanje. Davčar mu še reče pri odhodu: „Ako je ta vest resnična in se uresniči, pričakujte dobrega plačila!“

Žbičar je odšel domóv, a ves večer in še pozno v noč ni mogel zatisniti očesa. Preveč ga je skrbelo!

Še vedno se je kopalo mesto v sivej megli, da-si je bilo vže precej pozno in vriš in šum po mestu je vže davno potihnil. Samó ropotanje nikdar neugnanega izvoščkovga voza se je še čulo časih. Ljudje so zvečine polegli

in le iz kake zapoznele gostilnice se je še videl sij brleče svetilnice, ki je čakala novega leta.

Ni pa še spal gospod Davčar tiste pozne noči. Na divanu je sedel in mislil, mnogo mislil; a niti svetilnica mu ni gorela nocoj. Čuden mož to! Ni si dal pokoja ni za trenotek in pri najmanjšem šumu je šel gledat ali skozi okno na ulice ali pa pri priprtih vratih na vrt . . .

Dvanajst je vže davno odbila ura v zvonikih. In vender hodita dva človeka po meglenej stezi za Davčarjevim vrtom. Kar jih nestane v megli: kakor dva mačka zlezeta črez visoko ograjo na vrt. Megla ju zakriva tudi na vrtu in dvorišči. V hipu sta na malem hodniku proti vzhodu in začneta odpirati železna vrata. Kako spretna sta v odpiranju, na mah se jima odpré. Ali vedeta se tako plašno, kakor bi bila nepoklicana gosta. Otvorivši vrata toliko, da moreta drug za drugim vstopiti, zmuzata se noter. V tistem hipu stopita nepričakovano dva druga človeka z dolgima sabljama ob stegnih izza bližnjih dveri neimenovanega kraja in zaloputneta železna vrata, za katerimi sta izginila neznana prišleca. Dobro ju zapreta in jeden oborežencev ostane pri njih, a drugi hiti pri drugih vratih po stopnicah, kjer ga je čakal gospod Davčar . . .

Vse se je zgodilo tako, kakor je pravil črevljjar. Zjutraj na vse zgodaj vže leti Žbičar prašat k Davčarju, ako so vjeli ulomivša tatova? In videl ju je na svoje oči, ko sta ju privela dva redarja zvezana iz hiše in odvela tjá, kamor se taki ljudje spravljajo. Samega veselja se mu je tajalo srce in hitel je pripovedovati na vse kriplje ljudem, kako je prišel na sled tatovom. In ljudje so ga hvalili ter zavidali njegovo srečo. K Davčarju hiti po zasluženom plačilo. Razkladati mu začne še jednoč svojo bistrournost ter pridevati, kar je včeraj pozabil. Pové mu, da je največja zasluga njegova, ka so zasačili drzna tatova; pripoveduje mu, koliko bi mu bila tatova lahko pokradla, ko bi jima on ne bil prišel na sled; prepričuje ga, da se je sinoči čudil, ko Grogeca tako dolgo ni bilo domóv, in da je prišel po dolgem izpraševanju na to, ka bi utegnila biti tista dva človeka — tatova. Govoril je, kakor bi Grogec niti ne vedel o tej stvari . . .

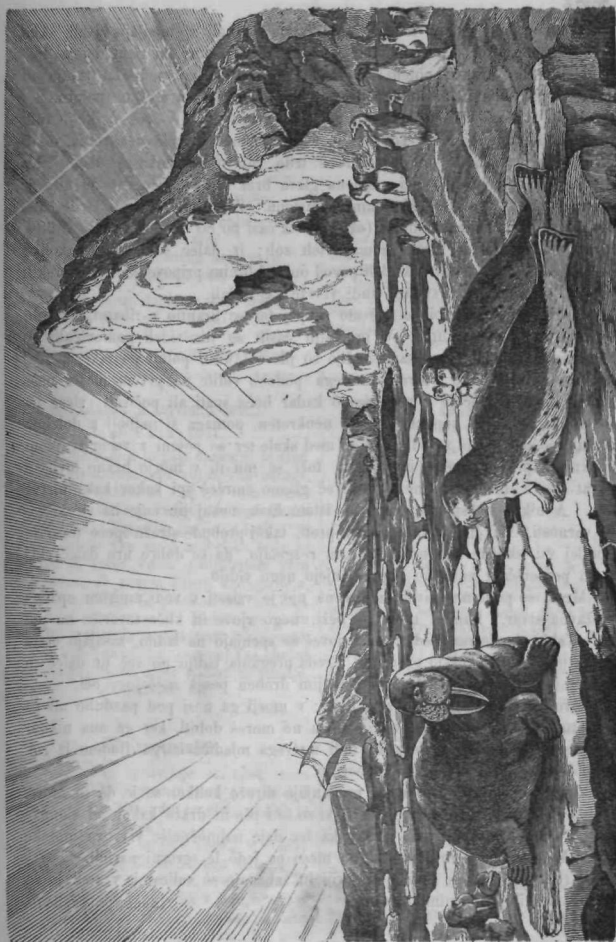
Gospod Davčar se mu prav lepo zahvali za izkazano uslugo ter naroči, da naj pošlje dečka po zasluženom plačilo —

Črevljjar je obračal, Davčar obrnil. Žbičarju ni pomagalo njegovo zavijanje; z dolgim nosom je otišel. Ko ne bi še zmerom neznosna megla ležala po ulicah, videli bi lahko od daleč na njegovem obličji, kako so se barve izpreminale na njem in kako je pihal v meglo sè svojo vročo sapo, kakor bi jo hotel pregnati . . .

In pregnal je meglo. Zimsko solnce je sipalo svoje slabotne žarke po hišah, ko je stopal Grogec v prazničneje obleki proti Davčarjevej hiši. Dobil je lep dar za novo leto; gospod Davčar mu je dal na izbéro: denar ali šolo? — In mladi črevljjarček odgovori po kratkem premisleku: „Čemu mi bo de denar, ker nimam kam ž njim, dajte me raje v šolo, da bo dem jednoč tak gospod kakor ste vi.“

In Grogec, črevljarski učeneč? — Velik gospod je zdaj, še večji nego je bil gospod Davčar. Nima toliko novcev, ima pa več v glavi in lepo številó zaslug za ta in óni svet,

Lov in živalsko življenje na severu.

Živali na severu.

M r o ž.

olikor dalje gremo iz našega kraja, toliko bolj se menjajo živali. Ako gremo proti severu, najdemo sobola in harmelina, ki nam dajeta dragoceno krzno; potem severnega jelena, belega medveda, tuluja ali morskega psa, kita in še mnogo drugih, ki jih v naših krajih ne najdeš.

Daleč tam v severnem ledenem morji živé m r o ž i (Walrosse), ki je tudi morske konje imenujemo. To vam je velika, debela in zeló neukretna, 4—5 metrov dolga žival, ki je porastena s trdo rujavo-rumenkasto dlako. Na prvi pogled nam pade v oči majhena glava brez uhljev. Gorenja ustnica je nabuhnena in s kratkimi ščetinami obrastena. Z gorenje čeljusti štrlita dva dolga navzdol zakrivljena očnjaka (okli), ki sta časi po 80 cm dolga in 3—5 kilogramov težka. Mladi mroži nemajo teh zob; iz daleč so v lice nekoliko človeku podobni ter so kot taki dali povod ónim čudnim pripovedkam o morskih deklicah, o katerih ste izvestno tudi vi vže kaj slišali.

Mroži živé v družbi po več sto skupaj ter se hranijo z ribami, raki in drugimi morskimi živalimi. V prejšnjih časih so jih videli pomorščaki po 6000 skupaj in možje jedne same ladije so jih v 7 urah pobili po 900; a zdaj teh živali ni več toliko. Mrož, katerega podobo vidite na prvem mestu naše denašnje slike, največ je v vodi, samó kadar hoče spati ali počivati, zleze na suho ali na led. Na kopnem je zeló neukreten, pomaga si najbolj z dolzima okloma (zobéma), ki ju zasadi v led ali med skale ter se potem z vsem truplom pomakne naprej. Len je in zaspan, toži se mu iti v morje hrane lovit in večkrat po 14 dni ničesar ne jé, temveč glasno smrčeč spi kakor kaka mrtva klada. A nikoli ne spi vsa čreda ob istem času, nekaj jih čuje na straži zaradi varnosti. Ako jim kaka opasnost pretí, takój prebudé straže speče tovariše in potlej vsi skupaj strašno rjovejo in rezgetajo, da se dobro uro daleč sliši ter jih pomorščaki navadno poprej čujejo nego vidijo.

Mroži so pogumne živali in lov na nje je vzlasti v vodi zmirom opasna in težavna stvar. Ranjen mrož ne beži, nego rjove in kliče tovariše na pomoč. Takój obsuje vsa čreda lovce, rjoveč se spenjajo na ladijo, zasajajo ostra okla va-njo ter jo skušajo prevrniti. Čreda preganja ladijo po več ur daleč in mornarji se jih rešijo samó s tem, da jim droben pesek mečejo v oči.

Mrožica svojega mladiča zeló ljubi: v morji ga nosi pod pazduho ali pa na hrbtu. Dokler je stara živa, mladiča ne moreš dobiti, ker ga ona nikdar ne zapusti; še celó ranjenega ali tudi mrtvega mladiča iztrga ljudém iz rok ter pobegne ž njim v morsko globočino.

Zaradi okel, kože in mastí preganjajo mrože kolikor se le dá in more. Iz zob se izdelujejo raznovrstne stvari, ki so še lepše in draže kakor od slonove kosti. Koža je neznano trda in krepka ter daje najmočnejše vrvi za morske ladije. Mast se izevré in porabi, črno meso pa jedó le severni narodi.

Mrože na subem pobijajo s kiji in zabadajo sè sulicami, v vodi je pa ubijajo s težkimi železnimi ostvami.

(Konec prihodnjč.)

Listje in cvetje.

Mojemu detetu.

Oj pridi, pridi zlato dete moje,
Na prsi moje pridi, angel moj;
Poljubim spet naj zórno lice tvoje,
Poljubim spet naj mili óbraz tvoj.

Oj dolgo vže mej tujei sem prebival
Po tebi je želelo mi srcé
O tebi večkrat presladkó sem snival
Po tebi večkrat točil sem solzé.

In zdaj, ko zopet zrém v óbliče tvoje,
Kakó veselo moje je srcé
Poglej, poglej, o nežno dete moje,
Kakó po tebi stegam zdaj roké.

Ne boj se me tedàj, o dete moje,
Na prsi moje pridi, angel moj;
Poljubim spet naj zórno lice tvoje,
Poljubim spet naj mili óbraz tvoj.

A. Pin.

Listek k novemu letu.

Preljubi stariši!

Velika radost napaja danes moje srcé.
Danes ob novem letu vidim Vas zdrave,
zadovoljne in srečne. Kaj naj vam želim?
Ne morem izraziti vsega, kar čuti danes
moje srcé. Vzemite ga in odprite, v
njem dobite vse moje najboljše želje za
blagor in srečo Vašo. Obljubujem Vam
pa danes, ob prvém dnevu novega leta,
da hočem priden in pobožen biti ter Vam
vse leto delati veselje. Bodite srečni in
veseli, kakor je veselo tudi moje srcé,
kadar koli Vas gleda. Bog naj Vas ohrani
še mnogo let na mojo radost in veselje.
Živili! Vaš hvaležni sin

Janko.

Kratkočasnice.

* Hčerka, spravlja se spat, reče
materi; „Mati, prosim vas, pustite luč
goreti toliko časa, da zaspim, potlej jo
ugasnem jaz sama.“

* „Zakaj te ni bilo včeraj v šolo?“
vprašajo učitelj Zbašnikovega Gregorčka
„Kašljal sem,“ odgovori Gregorček. —
„Mene tudi ne bo v petek v šolo,“ oglasi
se Lončarjev Martinek. „Zakaj pa tebe
ne bo?“ vprašajo učitelj. „Zato, ker bom
tudi kašljal,“ odreže se Martinek. I. Z.

Demant.

(Priobčil Cvet, Rustija.)

```

      a
    a a a
  a a b b c
  č č e e e g i
i j k l l m m m
  n o o o o p p
    r r r r r
      t t t
        u
  
```

Zamenjajte črke v tem demantu takó med seboj, da se bode čitalo v 9. vrstah 9 besed od leve proti desnej; a srednja, rekse 5. vrsta naj se čita tudi od zgoraj nizdolu po sredi posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. rastlino; 3. razkolnika v sv. cerkvi; 4. mesto na Štajarskem; 5. ime slovečega slovenskega učenjaka; 6. mesto na Štajarskem; 7. domačo žival; 8. gozdno drevo; 9. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Smaragd.

(Priobčil H. Podkrajšek.)

```

    a a a a a a a b
  č č č e e e e
  i i j j j
    j k k
      k
    k l l
  l n n n o
  o o p p r r š
  š t u u u v v z
  
```

Zamenjajte v tem smaragdu črke takó med seboj, da se bode čitalo v devetih vrstah 9 besed od leve proti desnej; prva beseda, rekse prva vrsta naj se čita tudi od zgoraj navzdol po sredi posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. slovensko mesto; 2. slovensk glagol; 3. ribo roparico; 4. slovensk števnik; 5. soglasnik; 6. vprežno orodje; 7. domačo žival; 8. vzpomladansko cvetico; 9. samotnega človeka.

(Rešitev in imena rešilcev v prih. listu.)

Računska naloga.

(Priobčil H. Podkrajšek.)

Nedavno sem videl pastirja, ki je ovce razpostavljaj. Ako je razpostavil po 2 vknpe, ostala mu je naposled jedna ovca; ako jih je razpostavil po 3, ostali ste mu 2; ako jih je razpostavil po 4, ostale so mu 3; ako jih je razpostavil po 5, ostale so mu 4; ako jih je razpostavil po 6, ostalo mu je 5 ovac. Ko pa jih je razpostavil po 7, ostala mu ni nobena ovca.

Koliko ovac je imel pastir?

(Rešitev in imena rešilcev v prih. listu.)

Uganke.

- 1) Hrbet ima — trebuha ne,
Roké ima — nog ne,
Lase ima — glave ne.
Kaj je to?
- 2) Katerega meseca jedó Ribničani
najmanj?
- 3) Kaj se po ajdovih žgancih najbolje
prileže?
- 4) Koliko žrebljev potrebuje dobro
podkovan konj?
- 5) Kdaj kolo v mlinu samo teče?
- 6) Koliko otepov slame gre na voz
za dva konja?
- 7) Kdaj dobé delavci pogače?
- 8) Komu se mora vsak človek odkriti?
- 9) Kateri kralj je bil vže večkrat
pobit, pa se mu nič ne pozna?
- 10) Kmet me je vsejal; rokodelce iz-
delal; bogatin in prosjak sta me
nosila; zavrženega so me v vodo
vrgli, pa me zopet iz vode po-
tegnili; celó cesar me v roke dobi,
in ako bi mene ne bilo, bi bili
ljudje vedno neumni ostali. Kdo
sem?

11) Kdo ne more svojega imena nik-
jer drugej izgovoriti, kakor samó
v svojej hiši?

12) Poznaš orodje, katero godeci ra-
bijo? Čitaj nazaj me, v méjo me
stavijo.

(Odgonetke uganek v pril. listu.)

Zahvala. Velečastili gospod dr. Pavel
Turner v Jamnici na Moravskem je blago-
dušno svojej domačej šoli v Framu podaril 12
trdo vezanih „Vrtcev“ in še drugih primernih
knjižic za božično darilo. Ob enem je pa tudi
naročil našo ljudsko šolo na „Vrtce“ za bodoče
leto. Za ta prelepi dar se plemenitemu dobrotni-
ku v imenu šolske mladine pristočno zahvaluje

Fran Pirkmeier,
nadučitelj.

V Framu, 28. decembra 1886.

 Iz pretečenega leta 1886
imamo nekoliko nepopolnih „Vrtčevih“
letnikov, pri katerih le prvo število
manjka, na razpolaganje. Kdor želi tak
nepopolen letnik imeti, pošlje se mu
poštne prosto za 70 krajc.

Uredništvo „Vrtčevo“.

Vabilo k naročbi.

Z denšnjim listom stopi „Vrtce“ v svoje **sedemnajsto leto** ter
uljudno vabi vse prijatelje naše nežne slovenske mladine k prav obilemu naro-
čevanju. Nadejamo se, da nam naši stari naročniki ne vzkrátijo svoje podpore,
temveč si bodo prizadevali, da nam vsak še po jednega novega naročnika pridobi.
Ako bi se število naših naročnikov dobro pomnožilo, podajati bi začeli „Vrtce“
na poldrugej pōli, kakor smo to storili z denšnjim brojem. Da bi nam kaj
takega mogoče bilo, treba je, da nam vsi dozdandji naročniki zvesti ostanejo,
ter se nam število novih naročnikov vsaj za polovico starih pomnoži. To bi se
lahko zgodilo, ako bi vsak naših starih naročnikov delal na to, da bi naš list
priporočeval v naročevanje. Z Božjo pomočjo gremo tedaj na delo ter upamo,
da se nam „Vrtce“ tudi v novem letu ohrani.

**Zatorej podvizajte, naročiti se na „Vrtce“, ki za
vse leto stoji samó 2 glđ. 60 kr., a za pol leta 1 glđ.
30 kr.** — Naročnina se najhitreje in najceneje pošilja s poštними nakaz-
nicami (Postanweisungen), ki se na vsakej pošti dobé.

Uredništvo „Vrtčevo“,

mestni trg, št. 23 v Ljubljani.

Vsem našim častitim naročnikom srečno in veselo novo leto Bog daj!

„Vrtce“ ishaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 glđ. 60 kr.; za pol leta 1 glđ. 30 kr.
Napís: Uredništvo „Vrtčevo“, mestni trg, št. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.